

Opinnäytetyö (AMK)

Esittävän taiteen koulutusohjelma

Sirkus

2015

Hedda Liukkala

SIRKUKSEN GRAVITAATIO

– tutkimus siitä, minkälainen ihminen karkaa sirkukseen

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Esittävän taiteen koulutusohjelma | Sirkus

Kevät 2015 | 43 sivua

Ohjaaja Minna Karesluoto

Hedda Liukkala

SIRKUKSEN GRAVITAATIO

Opinnäytetyöni käsittelee kahdenkymmenen yhden sirkustaiteilijan syitä ja selityksiä, miksi he ovat päätyneet kyseiselle alalle. Toteutin tutkimukseni lähettämällä jokaiselle vapaaehtoiselle samat kysymykset, joiden vastauksista yritän löytää yhdistävää tekijää tai selitystä sille, miksi sirkus kiehtoo ja vetää puoleensa.

ASIASANAT:

Sirkus, esittävä taide

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Performing arts | Circus

Spring 2015 | 43 pages

Instructor Minna Karesluoto

Hedda Liukkala

THE GRAVITATION OF CIRCUS

In my thesis 21 circusartists answer to 20 questions explaining the reasons why they have ended up in circusbusiness. From the answers I try to find the missing link that would tell us what kind of people we actually are.

KEYWORDS:

Circus, performing arts

SISÄLTÖ

<u>1 JOHDANTO.....</u>	<u>5</u>
<u>2 TUTKIMUKSENI KOHTEET JA KYSELYLOMAKE.....</u>	<u>6</u>
<u>3 ELÄMÄN -JA MAAILMANKATSOMUS.....</u>	<u>11</u>
<u>4 TAITEILIJAN OMAKUVA.....</u>	<u>16</u>
<u>4.1 ESIINTYVÄ TAITEILIJA – HUOMIONKIKEÄ NARSISTI?.....</u>	<u>21</u>
<u>5 MIKSI?.....</u>	<u>27</u>
<u>6 SIRKUKSEN MERKITYS YKSILÖLLE.....</u>	<u>30</u>
<u>7 BATMAN VAI SISUSTUSARKKITEHTI.....</u>	<u>33</u>
<u>7.1 HANKKISIT JONKUN OIKEAN AMMATIN.....</u>	<u>36</u>
<u>8 MILTÄ SIELLÄ LAVALLA TUNTUU?.....</u>	<u>39</u>
<u>9 YHTEENVETO.....</u>	<u>41</u>
<u>LÄHTEET.....</u>	<u>43</u>

1 JOHDANTO

Pyrin tutkielmassani selvittämään, minkälaiset ihmiset päätyvät tekemään sirkuksesta ammatin itselleen ja miksi. Tavoitteenani oli kaivaa esiin alalla toimivien henkilöiden ajatuksia ja käsityksiä itsestään, sirkuksesta ja ennenkaikkea itsestään sirkuksessa.

Tutkielmassani tahdoin selvittää, löytyykö meille yhdistävää tekijää. Vaikuttaako jokin erityisesti siihen, että tätä päätyy tekemään, kuten perheolosuhteet varttumisen aikana tai mielenterveysongelmat.

Koin, että paras tapa saada vastauksia kysymyksiin on konkreettisesti kirjoittaa kysymyksiä ja haalia kasaan joukko sirkuksen ammattilaisia vastaamaan kysymyksiini. Laadin 20 kysymystä, joilla pyrin kattamaan useat elämän aspektit, jotta saisin mahdollisimman laajan tuloksen, jota lähteä purkamaan. Sosiaalinen media on tällä hetkellä toimivin tapa saada yhteys ihmisiin, joten kysyin Facebookissa vapaaehtoisia osallistumaan opinnäytetyökyselyyni. Sainkin riittäväksi kokemani määrän haastateltavia.

Lähetin kysymykset kohderyhmälleni alkukeväästä ja annoin heille viikon aikaa vastata kysymyksiin. Kuukauden kuluttua, kun olin saanut takaisin suurimman osan vastauksista, pääsin aloittamaan vastauksiin perehtymisen. Huomasin olevani todella innoissani päästessäni kaivelemaan ihmisten aivoituksia. Erittelin omasta mielestäni olennaisimmat kysymykset ja niiden vastaukset, ja lähdin käsittelemään niitä. Tahdoin antaa haastateltavieni oman (joskin anonyymin) äänen kuulua, joten käytin paljon lainauksia alkuperäisistä vastauksista työssäni. Sirkus, ja erityisesti nykysirkus, on taiteenlajina monitasoinen, laaja ja vetää puoleensa ihmisiä monenlaisista taustoista. Vastaajat ovat anonyymeja, mutta kasvottomuuden takaa tekstin läpi paistaa yksilön henkilökohtaiset tuntemukset, epävarmuudet sekä onnistumiset.

2 TUTKIMUKSENI KOHTEET JA KYSELYLOMAKE

Ennen kun aloin kirjoittaa työtäni, minun piti löytää keino tiedon keräämiseen ja pohtia minkälaisesta tutkimustyöstä on kyse.

”Lähtökohtana aineiston kokoa ja edustavuutta ajatellen on peruskysymys siitä, ollaanko tekemässä kvantitatiivista vai kvalitatiivista tutkimusta. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa voidaan pyrkiä yleistettäviin päätelmiin, mikäli tutkittavasta perusjoukosta on tehty huolellinen otos. Kvantitatiivisia menetelmiä voidaan käyttää myös kuvaamaan tutkimuksen kohteena olevaa ilmiötä tai sitä kuinka yleisestä ilmiöstä on kyse. Kvantitatiivisin menetelmin voi tutkia myös todennäköisyyksiä ja tilastollisia yhteyksiä eri asioiden välillä. Kvantitatiivisella tutkimuksella ei siis aina pyritä etsimään syy-seuraus -suhteita.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tavoitteena on usein jonkin ilmiön ymmärtäminen, ei tilastollisten yhteyksien etsiminen. Tämä mahdollistaa sen, ettei tutkimusaineiston tarvitse välttämättä olla suuri, joskus yksikin tapaus voi riittää.” (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006)

Tutkimuksessani halusin pyrkiä ymmärtämään sirkuksen vetovoimaa ilmiönä, mutta myös, jos vain mahdollista, vetää johtopäätelmiä saamistani vastauksista.

Kuinka paljon aineistoa tarvitsisin tätä varten?

”Laadullisessa tutkimuksessa aineistoa tarvitaan juuri sen verran kun kuin aiheen ja asetetun tutkimustehtävän kannalta on välttämätöntä. Yksi tapa ratkaista kysymys aineiston riittävydestä on sen kylläntyminen eli saturaatio. On kaikin puolin järkevää ajatella aineistoa olevan tarpeeksi, kun uudet tapaukset eivät enää tuo tutkimusongelman kannalta uutta tietoa eli aineisto alkaa niin sanotusti toistaa itseään.” (Eskola & Suoranta 1998, 62-63.)

Millä keinolla lähtisin keräämään materiaalia? Kyseessä ei ollut suuri tutkimushanke, vaan minun opinnäytetyöni. Kuten johdannossa totesin, kyselylomake tuntui parhaalta vaihtoehdolta. Halusin pitää vastaajat anonyymeinä itselleni, joten kasvotusten suoritettu haastattelu ei tullut kysymykseen. Halusin myös antaa vapaaehtoisten vastata omilla sanoillaan kysymyksiin, joten en tehnyt valmiita vastausvaihtoehtoja. Myös sijainti eri maassa kuin osa vastaajista toi oman painonsa kyselylomakkeen vaakakuppiin.

Melko helposti ratkaistavana kysymyksenä oli myös se, ketkä ovat kysymyksieni kohderyhmä.

”Aineiston valinta riippuu siitä, mikä tutkimuksen näkökulma on; halutaanko aineistoon tutkittavan ilmiön omakohtaisesti tuntevien ihmisten näkemyksiä ja kokemuksia vai halutaanko aineistoa, jossa ilmiötä käsitellään eri tavoin mediassa tai poliittisissa päätöksissä. Valintaan vaikuttavat ratkaisevasti tutkimuskysymykset. Kun tutkimuskysymyksenä on ”miten koti-isyys vaikuttaa puolisoiden välisiin suhteisiin?”, on tarkoituksenmukaista etsiä haastateltaviksi perheitä, joissa isä on kotona.” (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006)

Loogista oli siis kerätä materiaalia ihmisiltä, joita sirkus on vetänyt puoleensa, ammatinvalintaan asti.

Alkaessani laatia kyselylomaketta, yritin pohtia aihettani niin monesta perspektiivistä kuin mahdollista, jotta saisin mahdollisimman kattavan kyselyn aikaiseksi. Lomake valmistui tammikuussa 2015 Brysselissä asuessani ja lähetin sen sähköpostitse, kirjallisen vastaus-ohjeen kera vapaaehtoisille. Kyselyn laadin englanniksi, jotta suomea puhumattomat henkilöt voisivat helpommin vastata kysymyksiin.

En valikoinut vastaajia minkään muun kriteerin perusteella kuin sen, että heidän tuli opiskella tai jo työskennellä sirkuksen parissa. Rajasin sirkus-käsitettä vielä

hieman; halusin työhöni vastaajiksi esiintyviä taiteilijoita, jotka ovat parhaillaan työssä, pian työskentelemässä tai eläkkeellä.

Lähetin 25 kyselyä ja sain takaisin 21 vastausta. Jos joskus haluan syventää aiheitani, niin pyrin saamaan suuremman määrän vastaajia.

Analysoidessani vertasin sekä eri ihmisten vastauksia sekä yksilön eri vastauksia keskenään löytääkseni yhdistäviä tekijöitä. Valikoin työhöni kirjattavaksi omasta mielestäni olennaisimmat kysymykset sekä vastaukset, joissa vastaaja oli mielestäni paneutunut kysymykseen hieman syvemmin. Halusin myös tuoda esiin vastauksien laajuutta, joten laitoin esille myös mahdollisimman erilaisia vastauksia.

Opinnäytetyöni kysymyksiin vastasi ihmisiä ikähaaralta 19-38 10 maasta (Hollanti, Suomi, Saksa, Belgia, Iso-Britannia, Yhdysvallat, Brasilia, Ranska, Ruotsi, Meksiko, Venezuela). Vastauskielet olivat englanti, ranska sekä suomi (kaikki vastaukset on käännetty suomeksi). Vastauksista 15 oli naisilta ja 6 miehiltä. Vastaajista 12 on jo työelämässä, 3 sekä opiskelee että työskentelee ja 6 on täysipäiväistä opiskelijaa. Kyselyyn vastasi 3 ateistia, 2 passiivista evankelis-luterilaista, 1 kristitty ateisti, 1 humanisti ilman vakaumusta sekä 15 taiteilijaa jotka eivät tunnusta mitään uskontoa.

Question-sheet for the artists

1. Age
2. Sex
3. Nationality
4. Religion
5. Studying or working
6. How would you describe your view of life and the world?
7. Do you have/have you had mental health issues?
 - if yes, do you have diagnosis from the doctor?
 - if yes, do you have medication?
 - if yes, what kind of medication do you have and do you use it?
8. How would you describe the way you see yourself (self-image)?
9. Describe your family-situation now and your family-history:
 - how many siblings
 - parents divorced or together
 - are you adopted
 - did you have a single-parent /are you an orphan/something else, what?
 - loving family/difficult relationship with the familymembers
 - did/do you have physical intimacy in your family (hugging, kissing, parents openly showing love to each other etc)
 - were there any physical or mental violence when you grew up
 - do you have children
 - are you single/married/in a relationship?
10. If you have a partner, does she/he enjoy circus?
11. Do you have hobbies?
12. When did you see circus first time and how did it make you feel? If you don't remember the very first time you can describe the first time you remember.
13. What has been the most touching circus performance you have seen and why did it touch you?
14. Why do you want to be a circus artist?

15. *What does circus mean to you?*
16. *What was your dream career(s) when you were a child and why?*
17. *Do you find your personality to be*
- *narsistic or*
- *exhibitionist or*
- *neurotic or*
- *perfectionist*
- *if yes how does it manifest in your persona?*
18. *Do you sometimes feel insufficient (as an artist)?*
19. *How do you feel when you perform?*
20. *Did your parents courage you to follow your intention to become a circus artist?*

3 ELÄMÄN -JA MAAILMANKATSOMUS

'How would you describe your view of life and the world?'

Tällä kysymyksellä halusin kartoittaa vapaaehtoisteni näkemystä omasta uskostaan sekä henkisyydestä, siitä miten he näkevät ympäröivän maailman, oman yhteisönsä ja oman itsensä merkityksen näissä.

”Maailmankatsomukseen kuuluu yleensä maailmankuvan lisäksi näkemyksiä arvoista, normeista, tiedon hankkimisen periaatteista ja elämän tarkoituksesta. Se voidaan määritellä esimerkiksi maailmaa ja sen rakennetta koskeviksi katsomuksiksi, joihin usein liittyy myös asioiden merkitystä ja arvoa sekä toiminnan ohjenuoria koskevia arvostuksia, tai kokonaisnäkemykseksi maailmasta, tietämisen periaatteista, moraalisesti oikeasta ja väärästä, hyvästä ja pahasta.

Maailmankatsomuksen määritelmät poikkeavat toisistaan sen mukaan, liitetäänkö maailmankatsomus yksilöön vai yhteisöön.” (Wikipedia - Maailmankatsomus)

Löysin tämän kysymyksen vastauksista hyvin paljon keskenään samankaltaisia ajatuksia: muiden ihmisten sekä ympärilläolevan maailman kunnioittaminen, unelmien jahtaaminen sekä haaveitten toteuttaminen. Myös suurimman osan vastaajista uskontokuntaan kuulumattomuus laittoi minut pohtimaan sirkustaiteilijan henkisyyttä. Itse koen järjestäytyneet uskonnot suurimmaksi osaksi mieltä rajoittaviksi ja ihmisen vapautta sitoviksi organisaatioiksi. Vastausten joukosta löysin avoimuutta ja hyväksyntää ympäröivää maailmaa kohtaan, jota ei valitettavan usein oman kokemukseni mukaan uskontojen parista löydy. Kunnioitan ihmisen oikeutta uskoa mihin tahtoo, kunhan sen tekee rauhassa ja oman päänsä sisällä.

"Elämässä tärkeintä on tehdä sitä mikä itselle tuntuu tärkeältä. Omat valinnat ja oma panostus asioihin vaikuttavat valtavasti omien päämäärien saavuttamiseen. Unelmointi ja haaveilu ovat lähes yhtä tärkeitä. Jos unelmoit jostain ja näet jonkun asian haavekuvana edessäsi on sinulla suunta mitä kohti menet ja usein tiedostamatta teet asioita jotka edesauttavat näiden haaveiden toteutumista.

Rakkaus on tärkeää: itseä, kanssa ihmisiä, tuttuja ja tuntemattomia kohtaan."

Monet vastaajista kokevat maailman epäoikeudenmukaisena paikkana elää, ja yrittävät omalla panostuksellaan valitsemallaan alalla helpottaa ympäröivän olemassaolon kärsimystä. Elämä on kaunista, mutta avoin mieli pakottaa näkemään myös julman ja inhottavan puolen kaikesta.

"Pääasiassa koen elämän mahdollisuutena moniin asioihin, mutta elämä ja maailma ovat epäreiluja. Riippuu siitä, mihin on syntynyt (maa, elintaso, perhe...), kuinka suuria mahdollisuuksia ihmisellä on. Joten vaikka oma maailmani ja elämäni ovat hyviä, koen että isommassa kuvassa asia ei todellakaan ole niin."

"Kuten ala-asteen opettajani aikanaan tapasi sanoa ja jonka allekirjoitan täysin: "kaikki ovat hyviä mutta jotkut vain käyttäytyvät huonosti""

Välillä on helpompi jättää negatiivisuudet huomiotta ja yrittää nähdä vain positiiviset sekä hyvät asiat tai vaihtoehtoisesti keskittyä helpommin sulatettaviin asioihin, kuten omaan elämään ja sen kasassapitämiseen.

”En ajattele maailmaa paljoakaan, se on tavallaan liian iso. Yritän elää elämääni päivä kerrallaan ja katsoa mitä se tuo tullessaan mutta käytännössä päädyn suunnittelemaan ja analysoimaan kaikkea niin paljon että loppujenlopuksi mikään ei mene niinkuin olen suunnitellut. Lopulta palaan taas kokeilemaan odottamista ja sen mukanaantuomien asioiden tarkkailua.”

”Uskon että jokaisella teolla on seurauksensa. Me valitsemme tiettyjä asioita saavuttaaksemme tietyt tavoitteet mutta meidän valintamme saattavat johtaa meidät aivan eri suuntaan mihin kuvittelimme menevämmme. Ihmismieli (kuten itse uskon) on erittäin mukautuvainen kaikkiin tilanteisiin joihin se joutuu, oli tilanne sitten ulkoinen tai sisäinen. Samaa mukautumista tapahtuu isommassa skaalassa myös, kerroksissa: yhteisöissä, kaupungeissa, maissa, mantereilla, maailmassa.”

”Kaikki tapahtuu syystä ja asiat menevät kuten niitten kuuluu. Hetkessä pysyminen on paras keino treenata/elää produktiivisesti ilman huolta siitä että ei ole tarpeeksi hyvä.”

Suuri osa vastaajista uskoo, että kaikelle mitä tapahtuu on tarkoitus. Determinismi (lainalaisuusoppi) on filosofian suuntaus, jonka oppien mukaan kaikille tapahtumille on syy. Kaikki maailman tapahtumat ovat ennalta määritetty maailman syy-seuraus suhteiden muodostaman ketjun ansiosta, mikään ei voisi tapahtua eri tavalla. Determinismiin voidaan myös liittää ennaltamääräytyvyys, joka tarkoittaa sitä, että joku tai jokin on päättänyt, mitä tulee tapahtumaan ja kaikki tapahtumat kulkevat kohti tiettyä päämäärää (näin muunmuassa predestinaatio-opissa, jossa uskotaan että jumalat tai jokin muu suurempi voima on ennalta määrännyt ihmisen kohtalon).

Tietenkään kaikki eivät usko kohtaloon:

”Ei ole olemassa kohtaloa, karmaa, oikeudenmukaisuutta tai mitään sen kaltaista. Kaikki riippuu meistä (ihmisistä). Ajoituksella on iso osa elämässä. Uskon että oikeat toiminnot oikealla hetkellä johtavat tietämme, joten yritän elää elämäni valmiina käyttämään hyväkseni tilaisuudet joita eteeni tulee. Ihmisen kannattaa nauttia elämästä ja tehdä itsestään jotain. Uskon että niin kauan kuin työstät itseäsi (ei ole väliä miten) et ikinä menetä elämän suuntaa. Se myös auttaa ihmistä pysymään onnellisena: siinä on kyse tavoitteiden asettamisesta sekä niiden saavuttamisesta.”

Eräällä vastaajista oli mainio näkökulma syy-seuraussuhteista, eli siitä kuinka asiat linkittyvät toisiinsa:

”Vastaan kärjistetysti ja yleistäen länsimaalaisesta näkökulmasta. Koen maailman tietotulvan olevan ihmiselle liian suuri. Ihmisen on helppo saada tietoa mistä vain ja milloin vain ja tietoa tarjotaan enemmän kuin mitä ihminen oman elämänsä elämiseen tarvitsee. Tämä aiheuttaa vaikeuksia keskittyä olennaiseen sekä elämän valintojen tekemiseen jotka taas aiheuttavat ylimääräistä stressiä. Stressi aiheuttaa turhia fyysisiä ja psyykkisiä häiriötiloja sekä sairastumisia.

Pitkän aikavälin toimintaa ja suunnitelmia ei pahemmin normaalielämässä ole ja pitkänajan ongelmanratkaisua ei tapahdu kun vastaukset kysymyksiin ovat saatavilla helposti ja jatkuvasti. Ihmiset ovat tottuneet jatkuvaan mielihyvän tuottamiseen itselleen uudella tiedolla ja pakenevat ”huonoja” tunteita (epäonnistuminen, suru, ikävä, tylsistyminen tms.) tietotulvaan ja helppoon viihteeseen kuten nettisurffailuun, sosiaaliseen mediaan tai video/netti/puhelinpeleihin. Tämä tunteiden pakeneminen ja käsittelemättä jättäminen yhdessä sosiaalisenmedian luoman jatkuvan vertailun kanssa taas ruokkivat epävarmuutta ja kykenemättömyyttä käsitellä asioita rationalisesti.

Tämä epävarmuus aiheuttaa ylisuorittamista kaikessa.; työssä ja kotona sekä fyysisen ja henkisen hyvinvoinnin saavuttamisessa. Mitään ei enää tehdä todellisesta tarpeesta vaan suorittamisen ja ulkoisten paineiden takia. Se ovatko ulkoiset paineet todellisia vai henkilön itse luomia on tapauskohtaista.

Kun joku ihminen kyseenalaistaa vallalla olevia käyttäytymismalleja häntä oudoksutaan ja paheksutaan, pidetään mahdollisesti kapulana kehityksen rattaissa. Kaiken kehityksen koetaan olevan hyväksi. Uskotaan että kaikkea tulee parantaa ja parantaminen tapahtuu kehittämällä. Kehittäminen taas tapahtuu kaikessa tiedossa syvemmälle, tarkempaan ja pienempään menemällä. Tällöin laaja kokonaiskuva katoaa. ”

4 TAITEILIJAN OMAKUVA

"How would you describe the way you see yourself (self-image)?"

Kysymyksellä minäkuvasta hain takaa vastauksia, jotka käsittelisivät taiteilijan käsitystä omasta ulkonäöstään, persoonastaan, ominaisuuksistaan sekä itsestään muiden silmissä. Ihmisen oman identiteetin käsitys valottaa mielestäni huomattavasti opinnäytetyöni aiheen tutkimista. Miten ympäristö ja ympäröivät ihmiset ovat muokanneet henkilön käsitystä itsestään ja omista kyvyistään. Kehitysvamma-alan verkkopalvelun mukaan ihmisen identiteetti voi kehittyä, jos hän voi kokeilla erilaisia asioita, pohtia erilaisia ajatusmaailmoja ja hänellä on mahdollisuus valita näiden väliltä.

Sain vastauksia laajalta skaalalta, osa keskittyi enemmän persoonallisuuden ja ominaisuuksien käsittelyyn ja toiset pohtivat ulkoista olemustaan.

Fyysisessä ammatissa työskentelevällä ihmisellä keho on työkalu, jota pitää huoltaa oikeaoppisesti, jottei ura katkea kesken. Ympäristön sekä oman pään aiheuttamat ulkonäköpaineet vainoavat myös treenattuja ja fyysisesti terveitä ihmisiä. Vastaajien joukosta löytyi kehoonsa tyytyväisiä itsevarmoja ihmisiä, mutta suurella osalla oli epävarmuuksia ja huolia omasta ulkonäöstään.

"Kehonkuvani ei ole hyvä. Suurimman osan ajasta reiteni ovat liian isot, olen liian kalpea ja minulla on liikaa vatsarasvaa."

"Minulla on vääristynyt kehonkuva. Olisi upeaa olla yksi 'rakastan kroppaani'-ihmisistä mutta kehossani on vain osia joita rakastan ja toiset osat olisin valmis vaihtamaan. Kulutan aika paljon energiaa näihin ajatuksiin. Se on hieman sairasta koska kaiken sen energian voisi käyttää paremminkin."

"Useimmiten koen olevani kiva ihminen, lämmin ja empatiakykyinen. Tiedän, että olen hyvä monissa asioissa, mutta en useinkaan ole tyytyväinen tekemisiini tai ulkoiseen olemukseeni."

"Koetan ajatella itsestäni positiivisesti, mutta usein arvostelee itseään hyvin kriittisesti. Sekä ulkonäöllisesti, että taidollisesti. Näen itseni ja tulevaisuuteni täynnä mahdollisuuksia, mutta en uskalla uskoa niiden toteutumiseen."

"Olen itse vaikuttanut siihen miltä näytän ulkoisesti ja pystyn vaikuttamaan asoihin aika vahvasti. Olen aika tyytyväinen ulkonäkööni ja taitoihini. Uskon kehittyväni kokoajan ja pidän muuttuvaa ihmiskehoa hienona, kiehtovana rikkautena."

Persoonaan liittyvät ominaisuudet ovat myös suurennuslasin alla. Itsensä markkinointi on tärkeää esittävän taiteen alalla, ja osa kokee tämän vaikeaksi muutamastakin eri syystä: joko on liian epäsosiaalinen, ujo tai ei usko omiin kykyihinsä niin paljoa, että voisi seistä oman myyntipuheensa takana.

"Sosiaaliset taitoni sensijaan kaipaisivat harjoitusta, pitäisi olla rohkeampi, ilmaista itseään sanoin selkeämmin, olla hymyileväisempi, artikuloida selkeästi, luoda sosiaalisia kontakteja helposti, olla myyvä/hauska/helposti lähestyttävä/kaikkien kaveri....Tässä suhteessa tuntuu että taitoni huononee vuosi vuodelta."

"Sanoisin olevani melko rakastava ihminen, välitän paljon muista ihmisistä. Olen jokseenkin epävarma itsestäni ja välillä oma hyvinvointini jää muiden hyvinvoinnin vuoksi taka-alalle"

"Näen itseni kriittisenä ja aina enemmän pessimistiseltä puolelta, tosin itse kutsun sitä realismiksi. En ole kovinkaan varma itsestäni ja siitä olenko tarpeeksi hyvä. Toisaalta, olen ylpeä itsestäni lopetettuani "normaalin" elämäntavan seuratakseni unelmaani."

"Näen itseni jatkuvassa muutoksessa olevana persoonallisuutena. Mieleni voi vaihtua silmänräpäyksessä äärimmäisestä surusta kuplivaan iloon. Pelkään epäonnistumista sekä epävarmuutta mutta samaan aikaan haluan olla urhea ja ottaa riskejä.

Analysoin itseäni paljon sekä henkisesti että fyysisesti."

"Tällä hetkellä pyrin erittelemään mitkä toimintamallini ovat minusta itsestäni lähtöisin ja mitkä rooleja joita en ole uskaltanut tai osannut muuttaa sosiaalisten ympäristöjen odotusten tai oletusten takia. Jokaisella ihmisellä on useita rooleja eri sosiaalisiin ympäristöihin mutta niiden tulisi olla henkilön itsensä hallinnassa eikä henkilön tulisi jäädä niiden hallitsemaksi. Olen myös alkanut tutustumaan niihin puoliin ja toimintamalleihin itsessäni joista en pidä ja koen voivani muuttaa niitä ajan kuluessa.

Näen itseni vahvana ihmisenä joka on nyt vain hiukan väsynyt. Väsymys johtuu siitä että olen luullut että minun tulisi olla aina vahva kaikissa tilanteissa. Nyt tiedän että heikoksi tunnustautuminen on myös vahvuutta, ja ettei aina edes tarvitse olla vahva. Vahvuuden alla olen herkkä ja epävarma persoona."

Yleisesti ottaen vastaajat ovat omien sanojensa mukaan ahkeria, työnsä huolella tekeviä ja motivoituneita ihmisiä. Asiat hoituvat tarmokkaasti, kun tekee työtä, mitä rakastaa. Joskin välillä on helppo eksyä sivuraiteille...

"Näen itseni ahkerana toimijana joka rakastaa halailua ja ihmisten lähellä oloa. Kun päätän jotain, niin asia tulee kyllä tehdyksi mutta olen myös mestari viivyttelymään ja saatan hyvinkin helposti harhaantua sivupoluille."

"Sanoisin olevani kova tekemään työtä, joskus liian itsepäinen. Olen luova ja tykkään etsiä uusia temppuja ja uusia tapoja tehdä asioita."

"Näen itseni hyvin aikaan saavana ja tarmokkaana ihmisenä. Välillä kuitenkin huonona päivänä fyysiset epäonnistumiset voivat masentaa. Hyvien yöunien jälkeen taas parempi olo! Olen myös mielestäni taiteilijasielu, joten tietty muutos elämässä aina piristää. Kaipaen haasteita ja jännitystä elämään."

"Itsenäinen, aikaansaava ja tavoitteellinen tyyppi. Onnellinen ja helposti innostuva. Joskus aika fanaattinen ja dramaattinen elämän suhteen. Hyvä mielikuvitus. Joskus asiat pelottaa eikä uskaltaisi oikein ryhtyä hommiin. Ujostuttaa ihmiset, mutta ujoudesta kyllä pääsee yli."

Sirkustaitojen ylläpito vaatii työtä ja alalla pärjääminen vaatii sitkeyttä sekä aikaansaavuutta. Tätä löytyy monelta vastaajalta.

Sitten on myös hieman heilahtelevampia persoonallisuuksia:

"Yhdellä sanalla sanottuna: epävakaa. Se tuntuu vaihtuvan paljon riippuen päivästä ja tilanteesta ja varioi käytännössä kahden asian välillä: joko olen vähintään puoliksi super-ihminen fyysisesti ja henkisesti tai sitten olen laiska, lihava kakara ilman itsekontrollia. Nämä vaihtuvat usein melko nopeasti ja voivat ilmaantua myös samaan aikaan jolloin yritän elää super-ihmisen elämää yrittäen samalla maanisesti kontrolloida asioita. Jos se onnistuu niin super-fiilis

tehostuu kun taas epäonnistuessaan saatan saada hulluja sekoamis-kohtauksia.

Super-ihmis-juttu ilmenee muunmuassa siinä kuinka vähällä levolla luulen pärjääväni treenatessani ja työskennellessäni kuitenkin samalla hulluja määriä. Olen treenannut itseni tähän ajattelumalliin hyvin ja uskon myös pystyväni ratkaisemaan minkä tahansa ongelman koska olen niin fiksu ja nokkela (testatusti melko korkea ÄO) ja näitten asioitten takia luulen että ihmiset pitävät minusta, tai että sillä ei ole väliä pitävätkö vai eivätkö.

Tämä on minulle melko normaali tila, ei välttämättä ihan näin äärimmäisenä, mutta usein huomaan yliarvioivani kykyni monessakin asiassa.

Toisaalta olen yleisesti melko ahdistunut oudoista asioista joka johtaa hulluun pakkomielteeseen kontrolloida omia (erityisesti ruokaan, treenaamiseen sekä työhön liittyviä) sekä osittain muiden asioita. Ja jos epäonnistun epämääräisten asioitten kontrolloimisessa päädyn pitämään sitä henkilökohtaisena epäonnistumisena johon on johtanut yleensä liiallinen laiskuus, lihavuus sekä itsekontrollin puute (jota minulla ei todellakaan ole, kuka muka saa vauvaikäisten raivokohtauksia muistuttavia puuskia enään tässä iässä)”

4.1 ESIINTYVÄ TAITEILIJAJA – HUOMIONKIIPEÄ NARSISTI?

”Do you have/have you had mental health issues?”

”Jotkut, muun muassa monet ammattimaiset psykoanalyttikot, uskovat esiintyjien olevan sosiaalisesti epäonnistuneita yksilöitä: epäkypsiä, ekshibitionistisia ihmisiä, jotka eivät ole koskaan kasvaneet kunnolla aikuisiksi, tai itsehoito-ohjelmaa toteuttavia neurootikkoja. Toiset sanoisivat heidän olleen aluksi normaaleja, jopa viehättäviä ja lahjakkaita ihmisiä, jotka kuitenkin päätyvät häiriintyneiksi ammatin ja elämäntavan aiheuttamien ainutkertaisten paineiden takia. Toiset taas pitävät heitä onnekkaina, tasapainoisina ihmisinä, jotka vain vaikuttavat neuroottisilta minän laajamittaisen esiintuomisen ja heidän saamansa mediahuomion vuoksi.” (Glenn Wilson 2003, 179, Esittävän taiteen psykologia)

Se, että sirkustaiteilijoilla on mielenterveysongelmia, ei varsinaisesti tullut suurena uutisena; ihmisiä kaikki ovat ammatinvalinnasta huolimatta. Suurin osa vastaajista kuitenkin suureksi yllätyksekseni kokee olevansa tällä hetkellä, tai aina olleensa, henkisesti tasapainossa, eivätkä omaa diagnosoituja vaivoja saati käytä lääkitystä. Pettymykseni oli hieman henkilökohtainen; toivoin löytäväni mielenterveysongelmista yhdistävän tekijän sirkustaiteilijoiden välille. Ajatus henkisistä ongelmista tuo tiettyä traagista romanttisuutta taiteilijan olemukseen. Toivoin voivani listata suuren määrän ongelmia ADHD:sta maanisdepressiivisyyteen.

Kysymys on tietenkin melko laaja ja jättää tulkinnan varaa; minkä kukakin kokee mielenterveysongelmaksi? Muunmuassa vakava masennus teini-iässä saatetaan sivuuttaa normaalina, kyseiseen elämänvaiheeseen kuuluvana oireiluna.

Olin kiinnostunut kuulemaan, minkälaisena persoonana vastaajat itseään pitivät. Erityisesti minua kiinnosti tutkia, kokivatko vastaajat persoonallisuutensa narsistisena, neuroottisena, perfektionistisena tai ekshibitionistisena (huomionhakuksena). Jos näin on, miten ominaisuudet manifestoituvat vastaajan olemuksessa. Osa oli sitä mieltä, että jokaisesta ihmisestä löytyy kyseisten ääriominaisuuksien piirteitä, jotka tulevat esiin tietyissä tilanteissa. Monet kokevat perfektionismin omaksi ongelmakseen ja tuntevat usein olevansa riittämättömiä taiteilijoina. Samasta vaivasta kärsivänä oli omalla tavallaan helpottavaa nähdä muidenkin seilaavan samassa veneessä, vaikka tietenkin sitä toivoisi, että ihmiset osaisivat arvostaa oman työnsä jälkeä.

”Perfektionismi tarkoittaa psykologiassa joko halua tehdä asiat mahdollisimman hyvin taikka uskomusta, että täydellisyyttä kuuluu tavoitella. Perfektionismin patologiseen eli epäterveenä pidettyyn muotoon kuuluu uskomus, että mitään täydellisyyttä huonompaa ei voi hyväksyä.” (Wikipedia – perfektionismi)

Perfektionismikin manifestoituu monella tavalla eri ihmisissä, kuten huomasin esimerkiksi alla olevista vastauksista.

”Olen ainakin perfektionisti. Sen lisäksi uskon että olemme kaikki neurootikkoja jossain määrin. Minulle harvoin kelpaa se, miten olen onnistunut tai missä olen elämässäni. Aina olisi voinut tehdä tai olla paremmin. Luulen, että olen vähän rentoutunut. Se ei välttämättä ole totta.”

“Olen hieman perfektionisti. Se tekee minusta epävarman itseni suhteen välillä, koska en ikinä usko, että olen tehnyt jotain tarpeeksi hyvin enkä ikinä näe asioita jotka olen tehnyt täydellisesti. Mutta muilta en odota samaa kuin itseltäni joten tämä piirre vaikuttaa lähinnä itseeni.”

”Olen varmaankin perfektionisti. Laiska sellainen. Se näkyy pikkuvanhuutena, pätemishaluna ja tavoitteena tehdä kaikki täydellisesti. Petyn jos en onnistu jossain täydellisesti, mutta yleensä en jaksa hoitaa asiaa täydellisesti vaan olen vain pettynyt, vähättelevä ja ärsyyntynyt. Tiedän vahvuuteni ja asiat joissa olen hyvä, saatan jopa kehua itseäni, mutta todellisuudessa sisälläni tiedän jonkun tekevän sen paremmin.”

Itsensä arviointi, analysointi ja punnitseminen ovat mielestäni ihmiselle tyypillisiä ominaisuuksia. Voisin yleistää ja sanoa, että mietimme paljon, miten muut ihmiset meidät näkevät. Haluaisimme antaa itsestämme tietyn kuvan muille, mieluiten positiivisen ja kiillotetun. Aina pitäisi olla vahva ja jaksaa kantaa kaikki, mitä maailma eteen heittää. Emme haluaisi näyttää heikkouksiamme tai epäonnistumisiamme, sillä luulemme muiden arvostelevan itseämme. Joskus niin onkin, mutta luulen, että suurimman osan ajasta ihmiset ovat niin kietoutuneita oman itsensä ympärille, etteivät huomaa muita tai heidän ”epäonnistumisiaan”. Tämä on kierolla tavalla lohduttava, mutta myös todella masentava ajatus.

”Olen neuroottinen itseni suhteesta muihin ihmisiin. Se kumpuaa epävarmuudestani. Ajattelen kaikki toimintani, reaktioni ja valintani muiden ihmisten hyväksynnän kautta. Koen toimintani lähes neuroottiseksi koska se aiheuttaa minulle ongelmia.”

”Minulla on tapana ajatella muita ihmisiä itseni kautta – ei pelkästään ”mitä he ajattelevat minusta” mutta minä myös pohdin pitävätkö muut minua kiehtovana, mielenkiintoisena tai jollain tavalla erityisenä. Unelmoin olevani sellainen muiden silmissä. Samaan aikaan haluan piilottaa kaikki epätäydellisyyteni muilta ja näyttää maailmalle täydelliseksi kiillotetun ulkokuoren. Se ei tarkoita ettenkö haluaisi olla herkkä. Unelmoin kodista ja elämästä jossa vallitsee

täydellinen minimalistinen järjestys, mutta se ei taida oikein toimia niin. Yritän hoitaa asiat optimaalisesti, esimerkiksi treenaamisen – töihin menon – ostokset – jotta minun ei tarvitse matkata edestakaisin ja jotta minulla olisi mukana kaikki tarpeellinen kun aamulla lähden kotoa. Ja jos haluan jokin hyvin tehtynä teen sen useimmiten mieluiten itse – erityisesti julkiset tekstit, hakemukset jne.”

”Suorittaja stressaa kaikesta, asiat pitää hoitaa kunnolla ja sitten kun aika on lopussa tai jotain unohtuu niin soimaan itseäni enkä anna itselleni anteeksi. Olen usein hyvin armoton itselleni. Ei hyvä.”

”Haluan välttää ahdistumista joten haluan monien asioiden menevän oman tahtoni mukaan, se tekee minusta hieman pakkomielteisen. Muut saattavat pitää tätä dominoivana tai joustamattomuutena, aivan kuin haluaisin jonkun asian olevan tietyllä tavalla vain koska sanon niin vaikka todellisuudessa haluan vain olla kykeneväinen ennustamaan miten asiat menevät, tai jopa välttämään tilanteita, jotta pystyn toimimaan ja välttämään turhaa ahdistusta.”

”Joissakin asioissa olen neuroottinen, kuten pienissä kodinhoitajutuissa. Mutta eniten olen kaikesti perfektionisti, joka näkee asiat ennalta sellaisina kuin haluaisi niiden olevan (=sirkus opettanut osin pois tästä). Koulun kymppilinja on jäänyt hyvin kauas taakse kun aloittanut sirkuksen. Tanssijana olin hyvin itsekriittinen ja neuroottinen. Nyt olen enemmän balanssissa. Hedonistista olen hyvin kaukana, mutta osaan olla hyvin itsepäinen ajoittain. Sirkusta ei mielestäni opita, jos ei ole valmis poistumaan omilta mukavuusalueiltaan.”

Kysyessäni riittämättömyyden tunteesta taiteilijana vastaus oli yksimielinen 'kyllä'. Mielenkiintoista oli huomata, kuinka ihmiset katsovat tätä kysymystä eri perspektiiveistä.

Kaksi vastaajista totesi, että riittämättömyyden tunne taiteilijana on se voima, joka pitää heidät motivoituneina ja auttaa pyrkimään parempiin lopputuloksiin sekä kehittämään itseään eteenpäin. Osa totesi yksinkertaisesti asian vain olevan näin ja pitävät sitä alaan kuuluvana piirteenä. Lukiessani vastauksia tähän kysymykseen mietin, että mahtaako olla olemassa taiteilijaa millään taiteen alalla, joka olisi aina tyytyväinen työhönsä ja pystyisi seisomaan sataprosenttisesti oman taiteensa takana. Mistä riittämättömyyden tunne pohjimmiltaan kumpuaa? Uskon, että tähänkin on monia eri syitä. Kenties mielessä on pelko siitä, että arvostaako joku muu (esimerkiksi yleisö tai mentori) teosta, tai ehkä tunne siitä, ettei omassa työssä ole mitään sanomaa. Ehkä kysymyksessä on myös pelko siitä, että yksilönä epäonnistuu lavalla (esim. ei saa yhteyttä yleisöön, epäonnistuu tempussa tai menee lukkoon).

"Välillä iskee kunnon ahdistuskohtauksia, mutta tämän kanssa pitää elää. Monet ovat "parempia", mutta minä olen minä ja teen asiat omalla tieto/taito- ja osaamistasolla niin hyvin kuin vaan kykenen."

"Olen aina puutteellinen artistina. En ole koskaan tehnyt esitystä, johon olisin täysin tyytyväinen. Jotain ilmaisua puuttuu, jokin on pielessä teknisesti tai koko esitys on kokonaisuutena itselleni epämieluisa."

"Jatkuvasti riittämätön, pyrin kuitenkin selättämään riittämättömyyden tunteen ja pyrin parempaan, kehitän itseäni."

"Todellakin tunnen riittämättömyyttä joskus. Monet näkemäni artistit koskettavat ja synnyttävät minussa ylpeyden tunnetta joka saa minut miettimään miksi minä olen katsomisen arvoinen yleisölleni. Mikä oikeuttaa minut tekemään mitä

teen. Myöskin esityksiin hakeminen ja työnhakutilanteissa ja välillä näissä tilanteissa epäonnistuessa.”

”Kaikkea pitäisi aina olla enemmän ja paremmin.”

5 MIKSI?

"Why do you want to be a circus artist?"

Miksi ihminen haluaa tehdä sirkuksesta ammatin itselleen? Monelle vastaajalle sirkus ammattina tarkoittaa vapautta. Vapautta liikkua työn mukana ja perässä maailmalla, vapautta ilmaista itseään, vapautta tehdä sitä mitä haluaa. Ei haluta jäädä kahlituksi yhteen paikkaan ja onnettomaksi tekevään työhön, kun työksi voi tehdä sitä mistä nauttii. Ei tarvitse lykätä elämistä viikonlopuille ja lomille.

Sirkusosalalle päätyy fyysisestä tekemisestä nauttivat ihmiset, tämä on itsestäänselvyys, joka kävi myös hyvin voimakkaasti ilmi vastauksista. Treenaaminen, adrenaliini, onnistumisen ja epäonnistumisen tunteet kehon tehdessä työtä ovat keskeisiä asioita ja tunnetiloja. Joitakin saattaa myös vaivata levottomuus ja paikallaan pysyminen on vaikeaa.

Sirkus on myös eräänlaista eskapismia.

"Treenaaminen ja lavalla oleminen ovat minulle kuin eri maailma, oikean maailman tylsyyden ja pelottavuuden ulkopuolella. Kuin toinen todellisuus minne ei voi jäädä mutta sirkusartistina siellä voi vierailla säännöllisesti."

"Sirkus on hyvä kanava ilmaista itseään. Siinä on tarvittavaa vapautta taiteellisesti. Hullut, hassut ideat ovat usein niitä parhaimpia. Nautin myös teknisestä treenaamisesta kovasti, mutta se ei välttämättä ole se mitä haluan esityksissäni esittää. Esityksissä tärkeämpää on sisältö, sanoma, tunnelma, läsnäolo kuin hieno temppu hienon tempun takia."

”Tahdon jakaa ajatukseni ja ideani ihmisille fyysisen esittämisen muodossa. En tahdo olla voimistelija tai näyttelijä – tahdon olla sirkustaiteilija jolla on vapaus tehdä oikeastaan ihan mitä vain huvittaa lavalla, jotain kehoollista ja liikkuvaa. En ole varma onko se sirkusta mutta ei kiinnosta.”

”Tiesin aina että haluan tehdä jotain fyysistä ja lähdinkin hommaan heti kun minulle selvisi että on mahdollista opiskella sirkusta. En voisi kuvitella olevani ”jumissa” samassa paikassa lopun elämäni. Rakastan ihmisiä, rakastan matkustamista, rakastan avointa mieltä ja ajattelua, ja olen huomannut että tätä henkeä löytyy paljon sirkusartisteista.”

”Nautin sirkuksen fyysisestä puolesta. Nautin kehoni kanssa työskentelystä ja omien sekä muiden rajojen työntämisestä kauemmaksi. Nautin myös todella ”perhe-fiiliksestä” joka sirkus-yhteisössä on.”

”Pidän sirkuksen tekemisestä. Harjoittelemisesta tulee hyvä olo. Tuntee, että saa jotain aikaiseksi kun tekee esityksiä joista ihmiset tykkäävät. Esittävillä taiteilla voi vaikuttaa ihmiseen. Voin tuoda iloa muille tekemiselläni.”

”Tanssin keinot ei vain riittäneet siihen mihin haluan, että kehoni pystyy. Koen, että sirkuksen keinoilla on enemmän mahdollisuuksia yhdistellä ja edistyä. Löytää katsojan lisäksi myös itsensä uudelleen joka kerta kun opin jotain uutta.”

”Se on yksi hyväksi havaittu taiteen keino vaikuttaa maailmaan ja toteuttaa itteään. Valtavirran on helppo lähestyä sirkusta, joten sen siivellä voi oikeasti jakaa jotain ajatuksia mitä haluaa tuoda julki. Sirkus käsittää mielestäni eniten taiteenlajeja ja on siksi niin vaikuttava. Musiikki, tanssi, näyttämöilmaisu jne. on

osa sirkusesitystä. Sirkusta voi oikeastaan olla mikä vaan. Saa olla vapaa. Sirkus on maailmanlaajuinen juttu.”

”Sirkus kiehtoo ja kiinnostaa, ja sen tekeminen on mukavaa. Uuden oppiminen ja lavalla olo saa aikaan hyvänolontunteen johon jää koukkuun. Haluan haastaa itseäni ja oppia uutta, sekä myös esiintyessä herättää yleisössä tunteita tai ajatuksia. Sirkus on myös ensimmäinen liikunnallinen laji ja ala jossa koen olevani hyvä.”

”Tahdon olla sirkusartisti koska rakastan kehoni kanssa työskentelyä ja koska alalla olevat ihmiset ovat hulluimpia, kiinnostavimpia, kansainvälisimpiä ja hienoimpia tyyppejä. En voi kuvitella montaakaan asiaa jotka olisivat parempia kuin itseni ympäröiminen heillä. Sitäpaitsi, kuka muka ei halua lentää ilmojen halki ammatikseen, oikeasti! Paras ammatti ikinä.”

Eräs ammatin valinneista kamppailee sen kysymyksen kanssa, onko tullut valittua se oikea ala. Sirkus ei ole unelma-ammatti kaikille ja jossain vaiheessa työelämää voikin huomata, että tekisi paljon mieluummin jotain muuta.

“En tiedä haluanko olla sirkustaiteilija. En ainakaan enää pysty vammojen takia. Olen aina halunnut esiintyä, se onko kysymyksessä näyttteleminen, tanssiminen tai sirkustelu, on ihan sama.”

6 SIRKUKSEN MERKITYS YKSILÖLLE

”What does circus mean to you?”

Törmäämme usein kysymykseen 'mitä sirkus tarkoittaa sinulle'. Elämäntapana sirkus vie paljon tilaa ajatuksissamme, vaikkei sitä aina välttämättä huomaisikaan, ja asiaa on myös tullut pohdittua eksistentiaaliseen kriisiin asti.

Aloittaessani koulutukseni Turussa, pidin sirkusta jo monipuolisena taiteenlajina, mutta silti enemmän viihteenä. Sirkustaidekäsitykseni on rakentunut ja muovaantunut viimeisen viiden vuoden ajan aktiivisesti seurattessani hyvin läheltä sirkuskulttuuria Suomessa ja nyt viimeisen vuoden ajan ulkomailla. Olen kasvanut ajattelemaan sirkusta hieman monitasoisempana aiheena keskustellessani alalla työskentelevien ihmisten ja sirkuksesta nauttivien katsojien kanssa. Myös esitysten seuraaminen ja niiden erilaiset rakentumistavat sekä niissä mukana oleminen ovat muokanneet käsitystäni sirkuksesta taiteena.

Sirkus koskettaa, opettaa ja viihdyttää. Olen muuttanut käsityksiäni maailmasta ja elämästäni katsoessani esityksiä ja ollessani lavalla. Klovneria on auttanut minua työskentelemään omien heikkouksieni kanssa, saanut minut näkemään suojamuurieni paksuuden, työntänyt minut hyvin kauas omalta mukavuusalueeltani ja näin kehittänyt minua ihmisenä ja taiteilijana. Muiden sirkuslajien avulla olen oppinut tuntemaan kehoni, sen rajoitukset ja vahvuudet. Esiintyminen on saanut minut avautumaan ja näyttämään tunteita, joita en ole aiemmin välttämättä edes halunnut näyttää. Jos ihminen pitää mielensä avoimena ja uteliaana, sirkuksesta voi saada irti paljon enemmän kuin vain yhden illan viihteen.

Käsitykseni sirkustaiteesta vaikutti ratkaisevasti laatiessani kysymyksiä opinnäytetyötäni varten. Omat arvoni ja käsitykseni heijastuvat kysymyksistä, siitä, minkä oletan vaikuttaneen ihmisen kehitykseen ja alalle päätymiseen.

"Sirkus on taiteen kenttä jota dominoi taito. Perinteiseltä kantilta katsottuna se on mielestäni jopa tylsää: ei ole merkitystä jos ilmassa hyppimisen jälkeen pyörähdät 3 tai 4 kertaa – yleisö näkee sinun vain pyörivän. Ja vaikka tekisit temppuja joita olet treenannut vuosia niin yleisö taputtaa kun näkee sinut nätissä spagaatissa.

Rakastan ideaa mahdollisuuksista kun ajatellaan nykysirkusta: Vaikka sirkusartistius ei automaattisesti tee meistä hyviä tanssijoita, muusikkoja tai näyttelijöitä niin voimme vapaasti yhdistellä kaikkia näitä jos haluamme. Mutta meidän ei tarvitse – voimme tehdä esityksen pelkästään yhdellä pallolla tai köydellä jos haluamme.

Nykysirkus on vapaa rajoista."

"Sirkus on kipeää pohdintaa siitä, kuka minä olen ja miten sovin sinne. Se tarkoittaa ongelmaa jota yritän ratkaista siitä, mikä on hyvä esitys ja miten sellainen tehdään. Se tarkoittaa taitavia esiintyjiä ja paljon "lukkoja" joista haluan päästä eroon."

"Minulle sirkus antaa vapauden paeta jostain todellisuudesta ja se voi antaa minulle haluamani todellisuuden. Mielestäni taide ylittääään on hyvin tarpeellista maailmassa, varsinkin nyt enemmän ja enemmän ihmisiä on jäämässä jumiin jokapäiväisen elämän rutiineihin."

"Sirkus on monia asioita, mutta eniten mielenrauhaa. Se antaa elämälle suunnan ja rakenteen. Kasvattaa sekä opettaa. Vähän kuin se olisi minun "uskontoni". Ja ei vain sirkuksen tekeminen itse vaan myös sen opettaminen antaa minulle järjetöntä nautintoa, kun katsoo ihmisien tekemistä sekä itsensä ylittämistä."

”Se on tällä hetkellä työtä, joka tuntuu hyvältä, eikä oikeastaan edes huomaa, että se olisi työntekoa. Kai tähän pitää vastata perinteisesti, että elämäntapa. Sirkusperhettä jne.”

”Tällä hetkellä sirkus tarkoittaa kotia, perhettä ja elämää. Toivon että se jossain vaiheessa tarkoittaa hieman vähemmän, mutta koulun viedessä suurimman osan ajasta on sirkus kokoajan mielessä ja elämässä. Ei voi elää hetkeäkään huomaamatta sen vaikutuksia. Lihaskivut, mustelmat, treeniaikataulu, kuvat...”

”Minulle sirkus on sekoitus kovan tason kykyä sekä taiteellista kykyä joilla voimme muistuttaa ihmisille mihin kaikkeen ihmiskeho on kykeneväinen sekä myös koskettaa heitä emotionaalisesti ja ehkä saamme heidät ajattelemaan hieman elämää, rakkautta, politiikkaa jne.”

7 BATMAN VAI SISUSTUSARKKITEHTI

"What was your dream career(s) when you were a child and why?"

Monet halusivat olla lääkäreitä ja opettajia, koska kaveritkin halusi olla tai koska vanhemmat olivat. Ympäristö vaikuttaa pienen lapsen näkemykseen omasta tulevaisuudesta ja elämän tarjoamista mahdollisuuksista. Muista ihmisistä ja erityisesti eläimistä välittäminen paistaa saamistani vastauksista, ja tämän johdosta mietin, ovatko ihmiset kokeneet voivansa auttaa toisia ihmisiä sirkuksen kautta. Aikaisemmista vastauksista maailmankatsomus-kysymykseen ilmenee myös sama kanssaihminen auttamisen halu, joten tästä voi päätellä, että osa ihmisistä kokee voivansa auttaa kanssaeläjiä taiteella. Esimerkiksi sosiaalinen sirkus on nousussa myös Suomessa tällä hetkellä ja joka puolella on alettu ymmärtää sirkuksen monipuoliset keinot yhdistää perheitä ja auttaa syrjäytyneitä. Monet tuntemani artistit myös opettavat ja ovat erityisen intohimoisia sosiaalisen sirkuksen mahdollisuuksista eri erityisryhmien elämänlaadun parantamisessa.

"Kun olin pieni halusin olla zoologi (eläintieteilijä) koska eläimet olivat mielestäni kiehtovin asia koko maailmassa. Olen aina ajatellut että ne ovat niin kauniita tai söpöjä tai pelottavia ja kun olin niiden lähetyvillä olin hyvin innostunut. Joten ajattelin että viettäisin elämäni tutkien niitä."

"Eläinlääkäri, sitten lääkäri. En oikeastaan edes tiedä miksi, koska ne olivat kaikkien muidenkin lempiammatit. Ja eläimet olivat kiinnostavia. Lääkäriin siirryin kun kuulin että eläinlääkäriksi on vaikea päästä ja halu auttaa ihmisiä heräsi."

”Eläinlääri ja lentäjä ainakin, jossain vaiheessa. Ensimmäinen, koska olen aina ollut hieman heikkona eläimien auttamiseen. Kanniskelin mm. sateella kastematoja pois jalkakäytäviltä, ettei ne tullut tallotuksi. Toinen varmaan siksi, että lentäminen oli jännittävä ajatus. En pienenä päässyt paljon matkustelemaan, joten lentokone oli hyvin vieras asia.”

”Suurin haaveeni oli ja on edelleen päästä hyväntekeväisyystyöntekijäksi Afrikkaan. Koen auttamisen halua ja tarveta ja olen ollut aina kiinnostunut ja innostunut luonnosta ja eläimistä.”

Ihmisläheisten ammattien lisäksi vastauksien seasta löytyi iso joukko tyypillisiä lasten unelma-ammatteja, jotkut luonnollisesti muita absurdimpia.

”Kampaaja ja arkeologi. En tiedä miksi kampaaja, mutta arkeologina halusin löytää Egyptiin kätkeytyjä aarteita.”

”Pienenä sanoin olevani rallikuski tai neekerä (!?) kun kasvan isoksi. Olen halunnut olla lentäjä, näyttelijä, meribiologi...”

”Ensimmäinen unelma-ammatti oli olla vigilanté (henkilö joka ottaa lain omiin käsiinsä) kuten Batman. Koska ajattelin että seiniä pitkin kiipeily ja siistien värkkien omistaminen on mahtavaa. Edelleen ajattelen näin. Jotenkin tämä vaihtui kokon urasta haaveilemiseen. Tein ensimmäisen hampurilaiseni ollessani kuusivuotias ja se oli mielettömän hyvää. Ruoka on aina kiinnostanut minua, kuinka joku voi saada ihmiset tuntemaan asioita vain lautasellisella ravintoa joka maistuu hyvältä.”

"Olin yksi niistä kliseisistä lapsista jotka sanoivat haluavansa olla onnellisia kun kasvavat isoiksi. Se ei ole ura mutta eipä minulla tainnut olla isoa unelmaa jostain tietystä ammatista. Ensiksi Halusin olla roskakuski jotta voisin hengailla jäteauton takana kuten roskakuskit tekevät. Myöhemmin halusin ryhtyä urheiluopettajaksi koska pidin ajatuksesta että voisin pelailla työkseni kaikki päivät."

"Minulla ei koskaan ollut yhtä unelma-ammattia. Olen aina rakastanut voimistelua ja osa minusta halusi olla Olympia-voimistelija. Toinen rakkauteni on englannin kieli ja pitkän aikaa harkitsin ryhtyväni journalistiksi tai fantasiakirjailijaksi. Pitkän aikaa viihdytin itseäni ajatuksella puu-kirurgiksi ryhtymisestä. Minä ikäänkuin putosin sirkukseen kun jätin yliopisto-opintoni."

"Sisustusarkkitehti (?!?!?) halusin piirtää ja maalata ja tykkäsin väreistä ja olin hyvä sommittelemaan asioita. Nyt teen sitä samaa sirkuksen parissa."

"Halusin aina olla näyttelijä tai laulaja, En tiedä miksi mutta luulen että olen aina rakastanut esiintymistä."

7.1 HANKKISIT JONKUN OIKEAN AMMATIN

”Did your parents courage you to follow your intention to become a circus artist?”

Ammattia varjostaa epävarmuus taloudellisesta selviytymisestä. Harva ryhtyy sirkuslaiseksi rahan vuoksi, joten tiettyä elämäntapa-köyhäily-asennetta on löydyttävä itsekunkin takataskussa. Elämää helpottaa, jos on saanut vakuutettua turvaverkkonsa – eli vanhempansa – siitä, että kyseinen ammatinvalinta ei ole pelkkää pelleilyä.

Suurin osa vastaajista on lähtöisin perusturvallisista ja ainakin kohtalaisista olosuhteista. Vain kaksi on joutunut kohtaamaan vakavampaa henkistä tai fyysistä väkivaltaa kasvaessaan; toinen on tämän johdosta huostaanotettu. Osalla on hieman etäisemmät välit perheensä kanssa, mutta suurin osa vastaajista kertoo fyysisten hellyydenosoitusten, vähintään halausten, olevan melko normaali käytäntö kasvuympäristössään. Sisaruksia on kaikilla muilla paitsi kolmella vastaajista, ja noin puolella on vanhemmat edelleen yhdessä.

Se, onko vanhemmilta saatu tukea ammatinvalintaa tehdessä, saattaa luonnollisesti vaikuttaa paljonkin. Mikäli henkistä saati rahallista tukea ei ole luvassa, saattaa sirkus jäädä harrastuksen tasolle. Eräät vastaajista ovat kuitenkin päättäneet seurata unelmiaan, vaikkei vanhemmilta olisi aluksi – tai ollenkaan – kannatusta saatu.

”Vanhemmat ovat aina vähän epäileviä joten aluksi eivät tukeneet. Sitten he tukivat valintojani sanallisesti sekä rahallisesti mutta sisimmässäni tiesin aina etteivät he haluaisi.”

”Ensin he (tai pikemminkin isäni) olivat skeptisiä mutta ajan kuluessa he hyväksyivät valintani ja alkoivat kannustaa.”

"Ensin eivät mutta nyt he hyväksyvät sen mutta eivät vieläkään ole varmoja sirkuksen kannattavuudesta."

"He ovat tukeneet päätöstä mutta eivät ole erityisen aktiivisesti sitoutuneet siihen. Silloin kun minulla ei ole esiintymis-hommia ja kun käytän paljon aikaa ja rahaa löytääkseni niitä he kehoittavat minua etsimään sirkusopettajan töitä. Ikäänkuin...kasva aikuiseksi ja hommaa vakituinen työ, vaikka se työ olisikin sirkuksen parissa."

"Kun olin kirjoittanut itseni ylioppilaaksi niin kyllä. Olisin halunnut hakea sirkuskouluun jo ylä-asteen jälkeen mutta silloin vanhempani ilmoittivat minulle ettei se ole vaihtoehto."

"Tavallaan kai tukivat, eivät ainakaan vastustaneet. Olen päättänyt niin myöhäisessä vaiheessa vaihtaa tälle alalle, että se ei ollut ihan sama kuin uran valinta 15-vuotiaana. He ovat aina kannustaneet minua tekemään sitä, mikä kiinnostaa, mutta myös halunneet, että koulut käydään kunnolla."

Jotkut vastaajista ovat saaneet vanhempiensa täyden tuen, hyväksynnän sekä kannustuksen ja ovat näinollen lähteneet alalle erittäin hyvillä eväillä. Itse voin onnellisena sanoa kuuluvani samaan joukkoon, jota on aina kehotettu tekemään niitä asioita, mitkä tekevät meidät onnelliseksi.

"Vanhempani ovat aina tukeneet minua sekä siskoani tekemään niitä asioita jotka tekevät meidät onnellisiksi. Oli ammatti kuinka harvinainen hyvänsä."

"Vanhempani olivat hyvin kannustavia. Kumpikin antoi minun päättää täysin mitä haluan ja he ovat tukeneet sirkusharrastustani ja opiskelujani alusta asti. Ala kiinnostaa molempia joten aiheesta puhutaan ja keskustellaan myös paljon."

8 MILTÄ SIELLÄ LAVALLA TUNTUU?

"How do you feel when you perform?"

Suurimmalle osalle vastaajista oli yhteistä lavalla olosta nauttiminen, mikä on tietenkin varsin suotavaa sirkustaiteilijalle. Ennen lavalle pääsyä saattavat tunnetilat vaihdella kauhusta maaniseen onnellisuuteen ja pissalle olisi pakko päästä. Jännitys kuuluu asiaan, mutta lavalle päästessä erilaiset keskittymisen ja nautinnon tunteet pääsevät valtaan.

Monista vastauksista huomasi, että vapaaehtoiseni ovat oikealla alalla; lavalla oleminen on paras tunne maailmassa ja tuntuu siltä että on siellä minne kuuluu.

"Se on parhaita asioita maailmassa silloin kun lavalta saa ottaa katsekontaktia yleisöön. Kaiken jännityksen, paniikin ja pakokauhun jälkeen mitä kokee ennen lavalle nousua se on turvallisimpia, lämpimimpiä ja lempeimpiä paikkoja olla."

"Se on aika jolloin (optimaalisessa tilanteessa) surina päässäni hetkeksi rauhoittuu. Nautin jännityksestä joka vallitsee ennen esitystä joskin minusta tulee hieman ailahtelevainen silloin. Lavalla on vain nykyhetki. Vaikka mieleni saattaa vaelttaa ympäriinsä olen rauhallisempi ja tyynempi pääni sisässä."

"Jännittää joskus niin että tuntuu että sydän tulee rinnasta ulos. Joskus olen ihan rennosti. Joskus ajattelen jotain ihan muuta kuin mitä pitäisi (esim.mitä teen ruoaksi), tämä on pahin vaihtoehto. Joskus tuntuu että on zonessa ja todella sisällä esityksessä, se on parasta. Riippuu paljon siitä miten on valmistautunut esitykseen ja kuinka tärkeänä kokee esiintymisen ja esityksen sisällön."

”Riippuu siitä miten esitys menee ja mitä teen. Kun tykkään siitä mitä teen niin nautin siitä, mutta suurimman osan ajasta olen erittäin keskittynyt.”

”Olen onnellinen juuri siinä hetkessä ja siinä paikassa ja siitä tulee tuhoutumaton olo. Paitsi jos minun täytyy esiintyä yksin, silloin useimmiten tunnen oloni erittäin särkyväksi.”

”Hyvältä tuntuu, vähän kuin kun aurinko paistaa. Kuin olisin paikassa mihin kuulun.”

”Rakastan esiintymistä suurimman osan ajasta koska tunnen olevani 100% hetkessä ja kykenen päästämään irti kaikesta muusta enkä huolehdi mistään. Annan mitä olen luonut eikä ole enään aikaa huolehtia ihmisten mielipiteistä.”

”Jos asia, mitä teen on hallussa ja yleisö nauttii, se on parasta. Jos epäröin, on olo mitä hirvein, mutta jälkeensä ajattelen, mitä tästä voin oppia.”

”Esiintyessäni olen jännittynyt, innostunut ja hyväntuulinen. Rakastan esiintymistä ja silloin koen olevani paras siinä mitä teen.”

”Vapaalta, kaikki on mahdollista. Olen juuri siinä missä haluan olla.”

9 YHTEENVETO

”Eläimet eivät esitä, ellei niitä ole opetettu esimerkiksi sirkustemppuillijoiksi. Esittäminen edellyttää sosiaalista kontaktia ja intentiota.”
(Ojala 1995, *Esiintyjä – taiteen tulkki ja tekijä*)

Esiintyminen on tuhansia vuosia vanha kertomisen keino, joka elää edelleen vahvana joidenkin ihmisten sisällä.

Yksi sirkuksen ympärillä pitkän aikaa vallinnut stereotypia on maalannut kuvan oikeaa työtä ja ”kunnollista” elämää vieroksuvista kiertolaisista ja hylkiöistä – friikeistäkin, jotka ovat enemmän taakka yhteiskunnalle kuin viihdyttäjiä ja arvostettuja taiteilijoita; outoja ja vähän pelottavia, joukko ihmisiä jotka eivät oikein kuulu minnekään muualle.

Käsitykset ovat vuosien saatossa muuttuneet, mutta edelleen joissain kliseissä on perää. Monet kyselyynkin vastanneista taiteilijoista ilmaisevat vahvana halunsa elää elämänsä vapaana normaaliksi määritellyn elämän kahleista, eikä kiertolaisuutta pidetä lainkaan huonona vaihtoehtona.

Nykysirkus on laaja taiteenmuoto, joka tänä päivänä yhdistää itseensä montaa eri taiteen alaa kuten tanssi, teatteri, musiikki sekä kuvataide. Sirkus uudistuu ja muovautuu ja voi nykyään olla mitä vain. Myös sirkukseen imeytyvät ihmiset voivat edustaa mitä tahansa elämän suuntaa.

”Ihminen ei ole koskaan ”valmis”, vaan se on sitä vasta kuolleena, jos silloinkaan. Kehitys ei pääty koskaan; se perustuu jatkuvuuteen ja jatkuu läpi elämänkaaren. Kehityksen (esim. kasvun) ja tilapäisten muutosten (esim. rakastumisen) raja on häilyvätkö, mutta kehitystä voidaan pitää jokseenkin pysyvien muutoksien summana. Tilapäisten muutosten ja kehityksen erottavana tekijänä voidaan pitää sitä, ettei kehitystä yleensä itse huomaa sen hitauden ja/tai pysyvyyden vuoksi.

Monet tieteet tutkivat ihmisen kehitystä. Aivoja tutkii muun muassa fysiologia, biologia, neuropsykologia, kehityspsykologia ja moni muu tiede. Kehityspsykologia tutkii eri elämänvaiheiden psyykkisten muutosten suhdetta sosiaaliin ja biologisiin muutoksiin. Nykyisin kehityspsykologian vallitseva näkemys on, ettei lapsuus määrittele ihmisen loppuelämää. On edelleenkin arvoitus, miten ihmisen ja ympäristön vuorovaikutus tarkalleen ottaen vaikuttaa ihmiseen. On myös merkittävä havainto, ettei ympäristö muokkaa ihmistä – ihminen muokkaa ympäristöä, joka muokkaa ihmistä.” (Wikikirjasto – Ihmisen psyykkinen kehitys)

Opinnäytetyö-prosessi toimi itselleni lähes vertaistukiryhmänä tutkaillessani omia valmistumisen lähestymisen tuomia ajatuksia ja epävarmuuksia.

LÄHTEET

Glenn Wilson: Esittävän taiteen psykologia, 2003-01

Raija Ojala: Esiintyjä - Taiteen tulkki ja tekijä, 1995

Wikipedia

Wikikirjasto

Anita Saaranen-Kauppinen & Anna Puusniekka. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>>.

Eskola & Suoranta 1998, 63. kokonaisuudesta Anita Saaranen-Kauppinen & Anna Puusniekka. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>>. (Viitattu pp.kk.vvvv.)